

A Barmeni Hitvallás egykor és ma (1934–2014)

A német nemzetiszocialista kormány hatalomátvételét követően (1933. január) megpróbált közvetlen befolyást gyakorolni az ország egyházszervezetére. Az ún. Német Keresztyének (Deutschen Christen) által kikényszerített és 1933 nyarán megtartott egyházi választásokkal párhuzamosan – az egyház függetlensége érdekében – Németország-szerte ellenálló mozgalom szerveződött. Ez idővel egyházon belüli küzdelemmé (Kirchenkampf) fajult, mely végül egyházszakadáshoz vezetett. A 80 évvel ezelőtt, 1934. május 29–31. között megtartott első ún. Hitvalló Zsinaton megszületett az a hat pontból álló *Barmeni Hitvallás* (más néven *Barmeni teológiai nyilatkozat*), mely a német Hitvalló Egyház alapdokumentumává lett.

Barmen (ma Wuppertal egyik városrésze) sétáló utcája elején található a híres Gemarker templom. Az utca közepén emlékmű áll, amely az 1934 májusának végén e templomban megrendezésre került Hitvalló Zsinatnak állít mementót. A nemzetiszocialista időszak egyházharcának ezen egyik legfontosabb eseményén fogadták el az akkori *Német Evangélikus Egyház helyzetéről szóló teológiai nyilatkozat*-ot, melynek lényegi megfogalmazói között ott találjuk a neves svájci teológust, Barth Károlyt (1886–1968), valamint Thomas Breitot (1880–1966) és Hans Asmussent (1898–1968) is.

Az azóta fogalomná vált *Hat barmeni tézis* német precizitással készült, s rövidsége ellenére mégsem könnyű „olvasmány”. A tömören megfogalmazott, szókimondó és fajsúlyos gondolatokat egy-egy újszövetségi vezérige vezet be. Ezután diadikus rendszerben hol egy, hol több rövid pozitív tartalmú teológiai állítás (tézis) következik, amelyet mindig egy *Elvetjük ama hamis tanítást* (herezist) kezdetű antitézis-elhatárolódás zár le. E struktúra már a reformáció korabeli hitvallásokban is felfedezhető. Szószaporítás helyett azonban most következék a *barmeni atyák* mindössze A4-es lapterjedelmű(!) teológiai remekművének – jelen évfordulóra (el)készült szövegű fordítása:

1. *Jézus mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis én általam* (Jn 14,6).

Bizony, bizony, mondom néktek: aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem másfelől hatol be, az tolvaj és rabló. Én vagyok az ajtó: ha valaki rajtam át megy be, megtartatik (Jn 10,1 és 9.).

Jézus Krisztus, ahogy nekünk Róla a Szentírás tanúsodik, Istennek az az egyetlen Igéje, akire kötelesek vagyunk hallgatni, s Akinek életben-halálban bizalommal és engedelmisséggel tartozunk.

Elvetjük ama hamis tanítást, mely szerint az egyház Isten ezen egyetlen Igéjén kívül és mellett – mondandó-

ja forrásául – még más eseményeket, tekintélyeket, formákat és igazságokat is el tudna és kellene, hogy ismerjen.

2. *Isten munkája az, hogy ti a Krisztus Jézusban vagytok. Őt tette nekünk Isten bölcsességgé, igazsággá, megszentelődéssé és megváltássá* (1Kor 1,30).

Ahogy Jézus Krisztusban van Isten vigasztalása minden bűnünk bocsánatára, úgy – hasonló komolysággal – Benne van Isten átfogó igénye egész életünkre nézve.; Vele jutunk el e világ istentelen megkötöttségei alóli boldog felszabadulásunkon túl – teremtményeinek szabad és háládatos szolgálatára.

Elvetjük ama hamis tanítást, mely szerint életünknek lennének olyan területei, ahol nem Jézus Krisztus, hanem más urak lennének a mérvadók – területek, ahol nem általa tartanánk szükségesnek a megigazulást és megszentelődést.

3. *Az igazsághoz ragaszkodva növekedjünk fel szeretetben mindenestől őhozzá, aki a fej, a Krisztus. Az egész test pedig az ő hatására egybeilleszkedve és összefogva* (Ef 4,15–16).

A keresztyén egyház olyan testvérekből álló közösség, amelyben Jézus Krisztus a Szentlélek által jelenlevő Úrként cselekszik – igében és szentségben. Hitével, miként engedelmisségével, üzenetével, mint a bűn világában létező rendjével, mint kegyelemben részesült bűnösök egyháza arról tanúskodik, hogy egyedül az Ő tulajdona, egyedül az Ő vigasztalásából és az Ő megjelenésének várakozásában rejlő útmutatásból él és szeretne élni.

Elvetjük ama hamis tanítást, mely szerint az egyház a mindenkor uralkodó világnézeti és politikai meggyőződés kedvére vagy változására bízhatná üzenetének s rendjének formáját.

4. *Jézus mondja: „Tudjátok, hogy a népek fejedelmei uralkodnak rajtuk, és a nagyok hatalmaskodnak rajtuk. De közöttetek ne így legyen: hanem aki naggyá akar lenni közöttetek, az legyen a szolgátok* (Mt 20,25–26).

A különböző egyházi tisztségeket nem az egyiknek (ti. embernek) a másikon való uralkodására alapították, hanem szolgálat gyakorlására, mely az egész gyülekezetre bízott és rendeltetett.

Elvetjük ama hamis tanítást, mely szerint az egyház elállva eme szolgálatától magát odaadhatná vagy rendelkezésre bocsáthatná rendhagyó s hatalmi jogkörökkel felruházott vezéreknek (Führer).

5. *Istent féljétek, a királyt tiszteljétek* (1Pt 2,17).

Az Írás mondja nekünk, hogy az államnak isteni rendelés szerint az a feladata, hogy a még meg nem váltott világban, amelyben az egyház is él, az emberi belátás és képességek mértéke szerint a hatalom figyelmeztetése és gyakorlása által gondoskodjék a jogrendről és a békéről.

Az egyház Isten iránti hálával és tisztelettel elismeri (a Teremtőnek) ebben az ő rendelkezésében megnyilatkozó jótéteményét. Ez Isten országára, Isten parancsára és igazságosságára emlékezteti, és ezzel együtt az uralkodók és az uralom alatt levők felelősségére. Bízunk az ige erejében, és engedelmességek annak, mivel általa tartja fenn Isten a mindenséget.

Elvetjük ama hamis tanítást, mely szerint az állam különleges megbízatásán túl az emberi élet egyetlen és teljes rendjévé kellene és tudna válni, s ily módon az egyház rendeltetésének is eleget tenni. Elvetjük ama hamis tanítást, mely szerint az egyháznak különleges megbízatásán túl állami hagyományokat, állami feladatokat és állami méltóságokat kéne és tudna elsajátítani, s magát ily módon az állam egyik alakulatává tenni.

6. *Jézus mondja: íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig* (Mt 28,20).

Az Isten igéje nincs bilincsbe verve (2Tim 2,9).

Az egyház feladata az, amiben szabadsága is gyökerezik, hogy Krisztus helyén, azaz az ő saját igéjének és művének szolgálatában állva az igehirdetésen és a szentség(ek)en keresztül adja tovább minden népnek az Isten ingyen kegyelméről szóló üzenetét.

Elvetjük ama hamis tanítást, mely szerint az egyház – emberi önkénnyel – az Úr igéjét és művét bármilyen önhatalmúan kiválasztott kívánságnak, célnak vagy tervnek a szolgálatába állíthatná.

Eddig a fordítás, s most néhány kiegészítő gondolat a hitvallás egyes pontjaihoz. A kezdő tézis a reformáció korában Luther által homlokterbe helyezett *egyedül Krisztus* (solus Christus) alaptétellel indít, szakítva ezzel az ún. *Természetes teológia* 20. századi képviselőivel (pl. Werner Elerttel, Paul Althauszal). Az egyház örök kihívása – így a 21. századé is, hogy hogyan tudná az evangéliumot még nagyobb hatásfokkal és még meggyőzőbben hirdetni?

A következő tétel szerint Krisztus megváltói műve nemcsak megtérésre sarkall, de a *világ istentelen megkötöttségei alóli boldog felszabadulásunk*-at jelenti. Ezt a kijelentést érdemes összevetnünk Pál apostol és Luther alaptételeivel (vö. 1Kor 9,19, ill. *A keresztyén ember szabadsága* című iratot), akik szerint keresztyén szabadságunkat a felebarát szolgálatára kaptuk Megváltónktól.

A harmadik tézis a Szentháromságra és többek között az Ágostai Hitvallásra (VII. cikk) utalva hirdeti, hogy az igében és a szentségekben maga az Úr cselekszik. A keresztyén *üzenet formája és rendje* pedig kizárólag(!) az egyházra bízott, mely tárgykörben nincs helye semmiféle kompromisszumnak.

A hitvallók látása szerint az egyházi tisztségek is mindig a másik ember felé irányuló feladatot, időt, energiát és lemondást igénylő szolgálatot jelentenek. E kijelentés készíti elő a hitvallás talán legmarkánsabb antitézisé: e szolgálatba egyetlen Főnöknek (sic!) sincs beleszólása!

Az ötödik s egyben leghosszabb tétel az állam Istentől rendelt feladatáról és kötelességéről szól (vö. Róm 13).

Az egyház *hálával és tisztelettel* fogadja Isten jó rendjét, de ez véletlenül sem jelenti az egyház és az állam összekapcsolódását (vö. Augustinus, Luther és Kálvin tanítását Isten kormányzásáról).

A zárótétel összegez. A Teremtő által önrendelkezési joggal felruházott egyháznak – *bármilyen önhatalmú kívánságnak, célnak és tervnek* a szolgálata helyett – kizárólagos feladata az Úr kegyelme esztendejének, művének hirdetése, s ennek képviselője a világ végső határáig.

* * *

Barmennel kapcsolatban mindig felvetődik a kérdés: csupán egy történelmi dokumentumot, vagy a mai pluralista, libertinista s majd mindennel toleráns világunkban is érvényes tételsort látunk benne? Igaz, ma nincs háborús helyzet, még kevésbé egyházüldözés. De vannak komoly és nehéz társadalmi, etikai, erkölcsi és bibliamagyarázati kérdések. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint például az előző 10 évben majd 30%-kal csökkent azok száma, akik evangélikusnak vagy reformátusnak vallották magukat. Szívbemarkoló a kérdés – vajon mi lehet ennek az oka? Nem rontottunk el esetleg valamit az új évezred első évtizedében? Biztos, hogy csak az általános népességsökkenés és a kérdőíveken nem teljesen szerencsésen feltett kérdés áll mind e mögött? No és ugorva a mába – akkor hogyan tovább? Milyen irányba tart most egyházunk hajója? Valljuk-vállaljuk tudatosan mindenben az egyetlen biztos és üdvözítő Urat?

Egykor a hitvalló atyák nem nyugodtak bele a kialakult helyzetbe, hanem léptek, és az élő Úr mellett tanúszkodtak. Elgondolkodtató és nagyon bátorító, hogy a Német Evangélikus Egyház (EKD) számos tagegyháza mellett az uniált egyházak, valamint az osztrák ágostai és helvét hitvallású protestánsok lelkeszei a lelkészavatóskor (ordinatio) mindmáig felesküdnének a Barmeni Hitvallására, ami éppen ezért a Német Evangélikus Énekeskönyvben is megtalálható.

A korszellem mindannyiunk nagy kísértése. Isten igéje azonban figyelmeztet (2Kor 6,14): ne legyünk *felemás igában* azokkal, akik egyéni elképzelésük és etikájuk szerint, más utat választva és vallva értik és értelmezik Isten örök és szent igéjét. A Barmeni Hitvallás fogalmazói véletlenül sem szerették volna hitigazságukat bárkire igaként rákényszeríteni. A velük egyet nem értők önnönmagukat zárták ki soraikból. Ezért a Szentírás mérlegén meg nem álló, ám a korszellem szerint talán felvilágosultabbnak tűnő s tetszetősebb látással bírót szertettel jobb belátásra kell bírni. Ne veszélyeztessék, akadályozzák és ne tegyék hiteltelenné ama küldetésünket, hogy *lelkiismeretünk foglyaként* (Luther – Wormsi Birodalmi Gyűlés, 1521. április 18.) Isten egyetlen Igéjének hűséges, hitvalló követésére másokat is (meg) hívjunk. Nyolcvan évvel ezelőtt Isten *egyetlen Igéjéről*, Jézus Krisztusról tanúszkodtak a barmeni atyák. Ne feledjük, hogy elhívásunkat és megbízásunkat mi is erre kaptuk.

Blázy Árpád